

ОБЛІК В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Коваль С.О., здобувач вищої освіти *,
Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна

Бухгалтерський облік здійснюється в усіх галузях економічної діяльності: на підприємствах, в організаціях, установах, як виробничій так невиробничій сфері і служить інформаційною основою їхньої діяльності.

Бухгалтерський облік в бюджетних установах справа державна. Особливістю бюджетних установ є те, що метою їх діяльності не є створення прибутку, а надання послуг соціального характеру або виконання, передбачених програмою фінансування, завдань і функцій. Діяльність здійснюють за рахунок фінансування з державного чи місцевого бюджетів [1].

Окрім основного фінансування, бюджетні установи можуть отримувати спеціальні кошти за рахунок власної господарської діяльності: надання платних послуг, здачі в оренду державного майна, продажу основних засобів та залежалих запасів, а також ведення наукової роботи за господарськими договорами. Використання цих коштів, як і бюджетних, суворо планується. Кожна установа розробляє власний кошторис, який потім узагальнюється у зведеному кошторисі вищого розпорядника. Останній подає цей зведений кошторис до Міністерства фінансів для включення до видаткової частини Державного бюджету України на наступний рік. Отже, кошторис кожної бюджетної установи є невід'ємною частиною державного бюджету.

Для забезпечення обліку діяльності бюджетних установ, згідно з Бюджетним кодексом України [2] та Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], розроблено спеціальний План рахунків [4]. Порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності для цих установ встановлюється Міністерством фінансів України.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] визначає, що метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

* Науковий керівник – *Сторожук Т.М., к.е.н., доцент*

Предметом бухгалтерського обліку в бюджетних установах є їх фінансово-господарська діяльність, спрямована на виконання функцій держави та процес виконання бюджету.

Об'єктами бухгалтерського обліку в бюджетних установах є активи, їх джерела, а також господарські процеси, що забезпечують діяльність установи.

Одним із методів удосконалення обліку у бюджетних установах є впровадження управлінського обліку. Управлінський облік визначається як сукупність методів та процедур, які забезпечують підготовку та надання інформації для планування, контролю і прийняття рішень на різних рівнях управління підприємством, установою, організацією [5].

Законодавство України, зокрема Закон «Про бухгалтерський облік і звітність в Україні» [3], не вимагає ведення управлінського обліку в бюджетних установах. Він також не передбачений Планом рахунків бюджетних установ. Проте, існує ряд факторів, які зумовляють необхідність ефективного управлінського обліку, особливо для великих установ.

По-перше, у великих бюджетних установах, де бюджети сягають мільйонів гривень, значна частина доходів і видатків припадає на спеціальний фонд. У таких випадках, інформація, обмежена кодами бюджетної класифікації, є недостатньою для ефективного управління. Виникає потреба в отриманні даних у розрізі структурних підрозділів, таких як відділення, відділи, факультети, бюро, сектори тощо [5].

По-друге, управлінський облік відіграє важливу роль у детальному обліку витрат та калькулюванні собівартості нематеріальних послуг, таких як освітні, медичні, культурні, юридичні та інші. На сьогодні методика калькулювання таких послуг потребує наукового обґрунтування та адаптації існуючих методів обліку [5].

Незважаючи на те, що управлінський облік в бюджетних установах знаходиться на початковому етапі розвитку, він активно розвивається. Прикладом цього є практика Збройних сил України, де планування видатків та їх облік здійснюється за кошторисом Міністерства оборони України в розрізі різних служб. Ця інформація використовується для оперативного управління видатками на відомчому рівні, що свідчить про формування системи управлінського обліку з деталізацією за центрами відповідальності.

Постійні реформи, підвищені вимоги до прозорості та ефективності використання бюджетних коштів, а також необхідність адаптації до глобальних змін у сфері управління державними

фінансами ставлять перед бюджетними установами нові виклики. Вирішення цих завдань неможливе без широкого впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема, автоматизації облікових процесів та використання штучного інтелекту.

Впровадження спеціалізованих програмних продуктів для управління бюджетними коштами дозволяє суттєво скоротити витрати часу на обробку даних, мінімізувати кількість помилок, підвищити рівень контролю за використанням бюджетних коштів, зняти вплив суб'єктивного фактору та прискорити процес обробки інформації, зробивши його більш прозорим та доступним для всіх зацікавлених сторін.

Сучасні ІТ-підприємства розробили широкий спектр програмних продуктів, призначених для автоматизації обліку в бюджетних установах. Серед них варто відзначити такі [6]:

- «Дебет Плюс»: Програма для ведення бухгалтерського, фінансового та кадрового обліку в установах, що фінансуються з державного бюджету.

- «ЕЛФІ - Скарбник Smart»: Комплекс програм на основі штучного інтелекту для ведення бухгалтерського обліку в установах, які є розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Програма автоматично формує меморіальні ордери та фінансові звіти.

- «Master: бюджетні установи»: Комплексне рішення для ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах, що включає підсистеми для планування та фінансування, банку, каси, необоротних активів, послуг, складу, обліку податків, звітності, кадрів та обліку заробітної плати.

- «Crystal Finance Millennium»: Програмний комплекс для автоматизації обліку великих та середніх підприємств, включаючи бюджетні установи.

- «UA-Бюджет»: Продукт для автоматизації бухгалтерського обліку, розрахунку заробітної плати та ведення кадрового обліку бюджетних установ, включаючи підготовку звітності.

Використання цих програмних рішень дозволяє оптимізувати робочі процеси, автоматизувати бухгалтерський облік, спростити формування звітності та забезпечити точний аналіз фінансових даних, що сприяє підвищенню ефективності управління бюджетними коштами.

Автоматизація облікових процесів є не просто бажаним, а й необхідним кроком для подальшого розвитку бюджетних установ в

умовах цифрової трансформації та глобальних економічних та науково-технічних змін. Перспективи впровадження автоматизації є досить оптимістичними завдяки наступним тенденціям:

- розвиток хмарних технологій, які дозволяють бюджетним установам скоротити витрати на ІТ-інфраструктуру та отримати доступ до сучасного програмного забезпечення без значних капіталовкладень;
- інтеграція з іншими державними системами, які об'єднують різні державні установи, сприятиме ефективному обміну інформацією та спрощенню облікових процесів;
- використання штучного інтелекту та аналітичних систем дозволить керівникам отримувати більш глибоке розуміння ситуації та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Крім того, зростання рівня цифрової компетентності сприятиме підвищенню кваліфікації працівників бюджетних установ, що дозволить їм ефективніше використовувати можливості сучасних досягнень науково-технічного прогресу.

Література:

1. Іванченкова Л. Особливості бухгалтерського обліку в бюджетних установах: методичний підхід. *Репозиторій ОНТУ: Головна*. URL: <https://card-file.ontu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70c719a8-2434-4b33-ac03-d96165ad1d8c/content> (дата звернення: 12.02.2025).
2. Бюджетний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 12.02.2025).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 13.02.2025).
4. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 14.02.2025).
5. Крочак О. Перспективи розвитку обліку у бюджетних установах. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/Матеріали-МНПК-Облік.pdf#page=34> (дата звернення: 12.02.2025).
6. Зерницька К., Сирцева С. Автоматизація облікових процесів у бюджетних установах: сучасні виклики та перспективи. *Інституційний репозитарій Миколайського національного аграрного університету: Головна сторінка*. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19055/1/Збірник_ПААУ_осінь_2024_-458-460.pdf (дата звернення: 12.02.2025).